

ГРАЖДАНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ след 1989 г. и правата на детето

***Правенето на прекрасни и добри
неща е от нещата, достойни за
избор заради самите тях***

Аристотел

1989 - 1999

- Известно недоверие към гражданското образование като продължение на идеологическата индоктринация;
- Законът за народната просвета премахва идеологическите практики в училище (деполитизация), но в него няма принципи и цели;
- Променят се учебните програми по хуманитарните и обществените учебни предмети;
- Разнопосочност на обществените процеси – обичам страната си, но не и държавата.

2000 – 2002 година

- **Държавни образователни изисквания (стандарти) по гражданско образование – Наредба № 2 за учебното съдържание.**
- **Утвърдена учебна програма по свят и личност – учебен предмет изучаван в 12 клас от 2002 година.**
- **Промяна на наименованията на някои учебни предмети с насоченост към гражданско образование – биология и здравно образование; химия и опазване на околната среда.**

Равносметка

- **ДОИ - адекватни на съвременното развитие на гражданското образование и са за всички класове от 1 до 12 клас, но остават откъснати от учебните програми**
- **Учебната програма по свят и личност се основава твърде много на (не)изучаваното в другите учебни предмети и извън обхвата ѝ остават класически за ГО теми**
- **Промяната в наименованията на учебни предмети не води до съществени съдържателни промени относно гражданското образование**
- **Не се поставя за цел постигането на политическа грамотност**

НП за развитие на училищното образование (2006 – 2015 г.)

- **Програмата е основана на разбирането, че главна ценност в образователната система е детето (ученикът). Всички други идеи трябва да се осмислят през призмата на тази ценност.**
- **Практически отсъстват възможности за гражданско участие и контрол върху управленските решения – училищната среда следва да се промени**
- **Ралф Дарендорф – граждани по душа и граждани в реалния свят**

2015 –

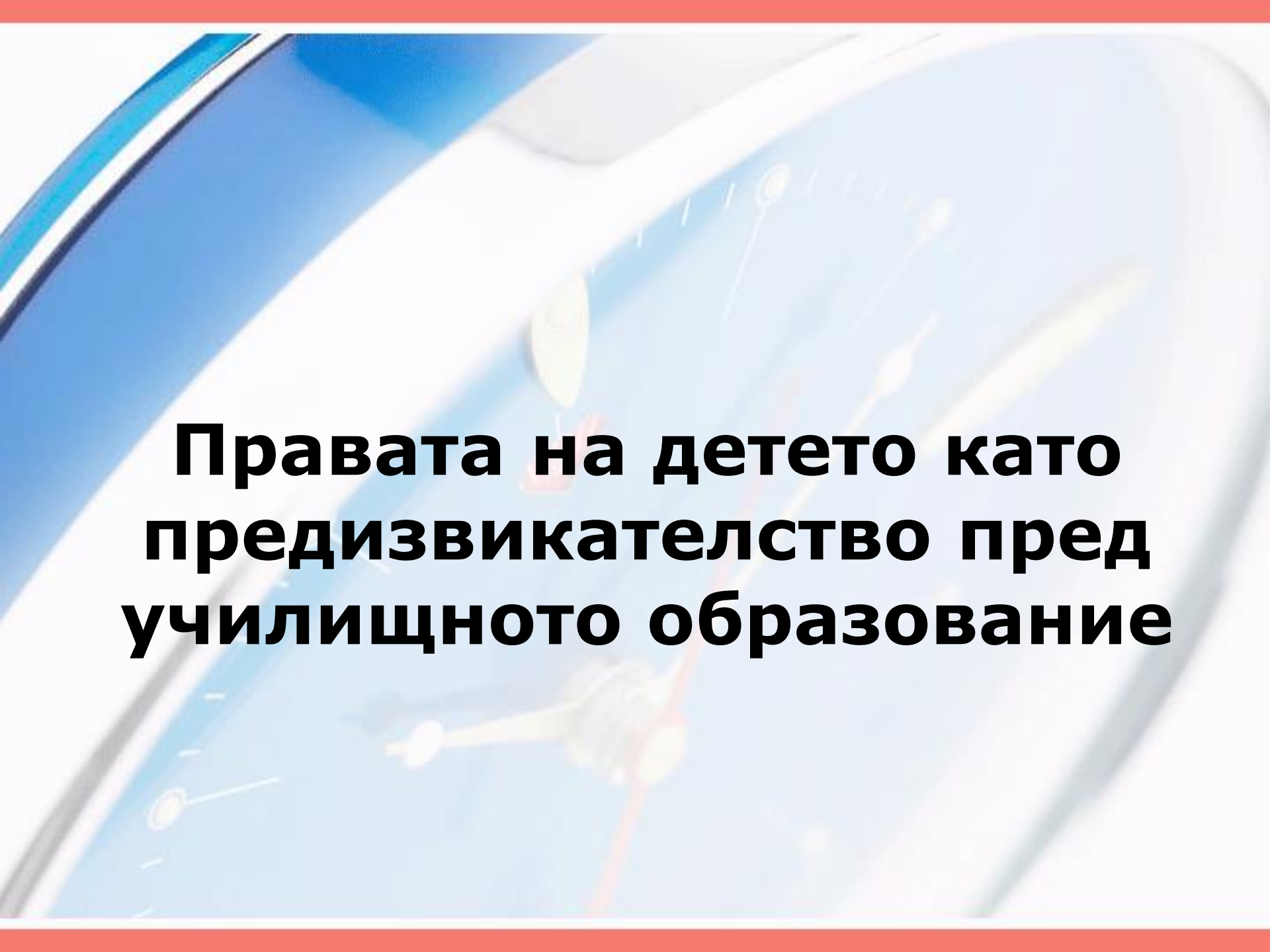
- **Закон за предучилищното и училищното образование**
 - Много от принципите и целите са пряко свързани с ГО;
 - Форми на ученическо самоуправление;
 - Стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.
- **Нови учебни програми, ориентирани към ключовите компетентности**
- **Учебен предмет ГО в 11 и 12 клас – 1 час седмично**
- **Наредба № 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование**

Нови предизвикателства и ВЪЗМОЖНОСТИ

- **ГО е учебен предмет и програмата е с много по-ясен профил от този на свят и личност. Появяват се ключови за ГО понятия като солидарност, представителна демокрация, мажоритарен и преференциален вот...**
- **Наредба № 13 (въпреки пожелателния си характер) дава възможност за натиск за дейности за реализация на гражданското образование**
- **Легализиране на участието на учениците при взимане на решения, засягащи училищната общност**

Размисли за:

- **Засилва се натискът за повече гражданско, но и за повече патриотично образование**
- **Възпитание на лоялен гражданин (да бъдеш патриот), на лоялност към демократичната държава и нейните институции, на автономност и със самото това – на демокрация (резултати от изследването на ценностите)**
- **Ролята на ГО за развитието на личността и за реконструкцията на социалната тъкан (Жак Делор, като председател на ЕК)**
- **Гражданското образование и гражданската среда в училище**

Правата на детето като предизвикателство пред училищното образование

Изходни предпоставки

- Идеята за правата на човека е невъзможна без формирано разбиране за човешка общност, за **humanitas**
- Свободата е абсолютната основа, върху която правата на човека се разполагат
- Правата като принцип са вменявани във всяко съвременно законодателство по света независимо от културните отлики – първата глобално обединяваща идея – Упендра Бакши ги нарича **религията на 21 век**

Права и гражданско общество

- ✓ отношението общество/личност (държава/гражданин) през призмата на добро/свобода (принуда/права)
 - Консерватизмът надценява доброто (традицията и морала);
 - Либерализмът надценява личната свобода и независимост, която намира израз в идеята за правата на човека.
- ✓ Свободата като калкулиране на права

Правата на детето

- ✓ Въплътената в правото социална справедливост допуска правно диференциране, ако то следва от общи и неперсонални правила и е оправдано по общоприемливи причини
- ✓ Конвенцията за правата на детето – децата като субект на наднационални права и защита
- ✓ Проблемност и безпроблемност на правата на детето: особената закрила и негативните права

За трудностите пред правата на детето

- ✓ Позитивните права и проблемът за овластяването на невладеещите себе си (непълнолетните)
- ✓ (НЕ) Наличието на гражданска култура (като механизъм на доверие, което отделните граждани имат към обществото като цяло) и идеологемността на позитивните права
- ✓ Проблемът за отношението права – отговорности

Методологически проблеми в училище

- ✓ Образователният парадокс още от времето на Сократ: За външното въздействие/манипулация/насилие и способността за самостоятелни решения
- ✓ Учителят като педагог и/или фасилитатор - за правата и възможностите за въздействие
 - За описаната от Бернхард Шлинг (автор на „Четецът“) педагогическа ситуация – права и ефективност на педагогическото въздействие

Организационни проблеми

- ✓ Ученическото самоуправление може да бъде сведено до формални структури с пасивна ученическа общност и манипулируем ученически „елит“
- ✓ Споделено разбиране със семейството относно целите на образованието, а не използване на правата за издевателство

Мисли за заключение

- ✓ Надхвърлящо обикновените интелектуални усилия преподаване – формира грамотност на претенциите към света, самоувереност и търпимост
- ✓ Честността и откритостта са най-силните оръжия, когато се отстояват принципи
- ✓ Училището като учеща общност, в която учителят също учи постоянно и заедно със самите ученици изграждат общото разбиране за целите и резултати от ученето и живеенето в училище – ключовата роля на учителя за постигането на съгласие и виждането на смисъл в правата

Мисли за заключение

- ✓ Образованието по правата на човека не бива да се подценява или надценява
- ✓ Насърчавана от възрастните свобода и постоянно, но невидимо присъствие
- ✓ Изграждане на адекватна на правата училищна среда
- ✓ Активната позиция и делегирането на отговорности могат да водят до реални промени и спазване на правата на всички страни (ученици, учители, родители...)

A close-up, artistic photograph of a watch movement. The dial is a vibrant blue with gold-colored hour markers and hands. The watch is set against a white background, with a red border at the top and bottom. The text "БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО" is centered over the watch face.

**БЛАГОДАРЯ ЗА
ВНИМАНИЕТО**